

¿Tajtzina tu'n taq'unan? ¡Ite' qe te toklen!

Ajo kawb'il ti'j aq'untl tz'elpina jun ch'uq kawb'il nchi kolin kyi'j kyaqil xjal nchi aq'unan toj tnam te Estados Unidos, majqexja jni' xjal nti' kyu'j tu'n kynajan tzalu'n, majqex jni' jni' k'wal ex ku'xen. Aqe kawb'il lu'n in ok kyq'o'n kyoklen kyaqil xjal aq'unal.

Noq jte' tab'q'iy, ajqa in aq'unan toj tnam te Estados Unidos, at te toklen kyi'j kolb'il lu'n.

Aqe xjal nchi tzaj q'onte aq'untl il ti'j tu'n kykub' tni'min kawb'il q'uma'nkj ti'j aq'untl tze'nku kyab'i. Ajqa na'm tjapin tab'q'iy te 18 ab'q'i, mlay b'ant tu'n toksin aq'unal toj jun aq'untl nim il ja'ku tzaj toj.

Ajqa te 14 mo 15 tab'q'iy, ja'ku b'ant tu'n taq'unan noq toj amb'il tze'nku in etza toj jaxnaq'tzb'il. Ex qa ikyja, mlay b'ant tu'n taq'unan:

- ▶ **3 paq amb'il** kyoj q'ij tze'nku nxi'ya toj jaxnaq'tzb'il
- ▶ **8 paq amb'il** toj amb'il tze'nku in etza toj jaxnaq'tzb'il
- ▶ **18 paq amb'il** kyoj wuq q'ij tu'n t-xi'ya toj jaxnaq'tzb'il
- ▶ **40 paq amb'il** kyoj wuq q'ij mya' toj amb'il te jaxnaq'tzb'il.

Mlay b'ant tu'n taq'unan na'mtaq tjapin kanen amb'il te 7:00 a.m. te qlixje moqa tze'nku aj tiky' amb'il te 7:00 p.m. te qniky'en toj noq alkya q'ij te aq'untl, noq o'kxja tze'nku toj q'ij 1 te Junio toj Tq'ijil Aq'untl, ja'ku b'ant tu'n taq'unan toj q'ij lu'n aj tpajen amb'il te 9.00 p.m amb'il te qniky'en.

Mya' mikyxe te kawb'il kye xjal nchi aq'unan toj tx'otx'.

Ite' junjun tnam ex plaj tnam ja' mya' mikyxe kawb'il te kolb'il kyoklin aq'unal.

AJO XJAL NTZAJ Q'ONTE AQ'UNTL MLAY B'ANT TU'N

- ▶ Tu'n tkub' ttzyu'n pwaq te chojb'il taq'un aq'unal
- ▶ Tu'n mi'na txi' tzaqpi'n tu'n t-xi' toj jaxnaq'tzb'il
- ▶ Tu'n tok tb'inchin b'ujb'il
- ▶ Tu'n ttzaj tq'uma'n jun tyol mya' b'a'n te aq'unal moqa te tjaxjal
- ▶ Tu'n tok t-xob'tzin aya qa tu'n t-xi' tq'olb'in inmi-gración moqa policia ti'ja
- ▶ Tu'n ttzaj tq'uma'n teya tu'n mi'na txi' tq'uma'n tab'q'iya a axix
- ▶ Tu'n t-xi' tel tiq'in tu'ja, k'uxb'il te yolb'il, mo noq ti' juntl tiq'in
- ▶ Tu'n ttzaj tq'uma'n tu'n tkub' kxey tuk'e
- ▶ Tu'n tok tb'ujin, tu'n tkub' tsb'u'n, mo tu'n tkub' tb'inchin mya' b'a'n tu'n tok tb'ujin
- ▶ Tu'n mi'na tzaj tzi'yin mo mi'na tzaj tq'o'n amb'il tu'n tajlaln mo tu
- ▶ Tu' n t-xi' q'umet kye K'wal tu'n tkub' b'inchet aq'un-tl nim il ja'ku tzaj toj (ajqa na'm kyjapen te 18 ab'q'i)

AQE AQ'UNAL IL TI'J TU'N

- ▶ Tu'n Kyetz chjo'n kyaqil q'ij ex amb'il in aq'unan
- ▶ Tu'n tetz q'o'n chojb'il te tze'nku q'o'nkj tu'n kawb'il (noq o'kx tu'n tk'u'lil)
- ▶ Tu'n tetz chjo'n horas extra ajqa ma aq'unan 40 paq amb'il toj wuq q'ij
- ▶ Tu'n ttzaj nik'u'n tu'mel ti'j kolb'il te txmilala ex tu'n nti' tu'n tb'ajteya toj aq'untl ex il ti'j tu'n ttzaj q'uma'n toj tyola a in el tniky'a te
- ▶ Tu'n tetz q'o'n t-xb'alén te kolb'il teya toj aq'untl (tze'nku jni' potzb'il tq'ob'a ex potzb'il tziya) ajqa il ti'j tu'n tajb'en tu'na
- ▶ Tu'n ttzaj tq'o'n amb'il tu'n twa'na ex tu'n t-xi'ya tza'lil
- ▶ Tu'n tkub' tni'min kyaqil kawb'il q'o'nkj te q'umal amb'il tu'n taq'unan tze'nku tab'q'iy

¿TZE'N JA'KU JA'KU CHI KLET TOKLEN TOJ AQ'UNTL?

TU'N T-XNAQ'TZIN TIB'A

Tu'n kyok tajtzqi'n kyaqil toklen toj temb'il te taq'un.

At toklena tu'n taq'unan toj tb'anel, tu'n tetz chjon toj amb'il, tu'n taq'unan toj amb'il q'uma'nkj tu'n kawb'il.

TU'N TKUB' TTZ'IB'IN

Tqanil jni' taq'un nb'ant.

- ▶ Jte amb'il in aq'unan ex alkye q'ij
- ▶ Jte' pwaq in etz chjo'n
- ▶ Alkye amb'il in etz chjo'n
- ▶ Ti'j kyaqil tb'i ex tb'eyil tja in tzaj q'onte aq'untl, nejenel, ex tb'eyil ja' ta'ya aq'untl.

Ja'ku tz'ajb'en k'uxb'il lu'n aplicaci3n DOL-Timesheet moqa un u'j ja' tu'n tku'x tz'ib'eta kyaqil tqanil lu'n.

TU'N TYOLIN

B'a'nx yolin tuk'e jun tij xjal ja'ku tz'ok qe tk'u'ja ti'j, tze'nku jun mamb'aj, q'ol tu'mel, ajkolil xjal, mo jun ajxnaq'tzal.

Ajqa ma tz'ok b'inchin mya' ti'ja, qa ma tz'eliky'ina, qa mya' kuj ta'yi toj aq'untl, moqa at jun xjal oje tz'ok tb'inchin ti'ja toj aq'untl, il ti'j tu'n tku'x ttz'ib'ina kyaqil il in b'aj ex alkye tajlal xjaw tekuj tb'aj. Ajqa ma ky'ixb'ey, b'anx txi'ya toj jaq'anmil, b'ex k'a tz'el tiq'ina tilb'il kyixk'oj ti'ja, ex b'a'nx k'u'na ti'j tu'ja k-elitz q'o'n toj jaq'anmil.

TXQANTL TQANI KYIB'AJ TOKLENA

Ajqa at jun xjal in aq'unan tuk'a toj tnam te Estados Unidos a mi'na nkub' tni'min kawb'il, moqa at jun xjal nq'uma'n teya tu'n taq'unan nim ex qa mya' mikyxe tze'ku ntq'uma'n kawb'il, ja'ku tzaj q'o'n onb'il teya tu'n ttzaj mojin tuk'e tu'mel twutz kawb'il. Nim toklen tu'n tyolina tuk'e jun ajkolil xjal twutz kawb'il. Ajqa at jun xjal nkolil ti'ja te inmigraci3n, moqa jun ajkolil xjal te KIND, ja'ku b'ant tu'n ttzaj q'o'n onb'il ti'ja tu'n tknet jun xjal te kolil teya twutz kawb'il. Ex ja'ku tz'okx tq'uman tqanil jun il twutz jakawb'il nkolil kyij aq'unal tze'nku qa mi'na xkub' ni'min toj jun aq'untl.

- ▶ Ka'yinkuxa txqantl tqanil kyib'aj toklen toj tnam twutz aq'untl kye ku'xen: www.dol.gov/agencies/whd/youthrules/young-workers
- ▶ ¿Mi'na in etz chjo'n twi' tk'u'ja moqa in aq'unan nim amb'il? Q'olb'inxax tqanil toj Temb'il te Kolb'l Chojb'il Aq'untl, ex Amb'il te Temb'il te Aq'untl (Wage and Hour Division of the Department of Labor) al 1-866-487-9243 or www.dol.gov/agencies/whd/contact/complaints
- ▶ ¿Mya' kuj Ta'yiy toj aq'untl? Q'olb'inxax tqanil toj Temb'il te Kolb'l Chojb'il Aq'untl, ex Amb'il te Temb'il te Aq'untl (Wage and Hour Division of the Department of Labor) al 1-866-487-9243 or www.osha.gov/workers/file-complaint
- ▶ ¿Ma ky'ixb'ey toj aq'untl? B'anx txi'ya yek'il tib'a toj jaq'anmil ex b'a'nx qanina toj temb'il ja' in aq'unan tu'n tetz q'o'n jun u'j tu'n tetz Chjo'n Taq'unan te jun xjal q'ol aq'untl. Ja'ku b'ant tu'ntetz q'o'n chojb'il lu'n ex qa na'm tjapin tab'q'iy te 18 mo' nti' tu'ja. Il ti'j tu'n tetz q'o'n pwaq lu'n ex qa noq alkye at tpaj ti'j il. Noq tze'nchaq ku kawb'il toj junjun plaj tnam, ja'ku tb'inteya txqantl tqanil tzalu'n www.dol.gov/general/topic/workcomp

¿Ti'chaq tzin u'j ja'ku chi ajb'en tu'n tb'ant taq'unan?

Aqe xjal mya' txjalil tnam te Estados Unidos, il ti'j tu'n tetz jun tu'j tu'ntzun tb'ant taq'unan moqa ajo tu'j te tnajb'el te antze (ex ajtzqin tuk'a tb'i te "tarjeta txa'x" ("green card")) te Temb'il te Kolb'il te Tnam (Department of Homeland Security), ex majx jni' tajlal tu'j te Kolb'il tey toj Tnam.

Tze'nku in etz q'o'n jun tu'ja te Kolb'il tey toj Tnam mya' tz'elpina qa ja'ku tz'aq'unan twutz kawb'il. Ajqa taja tu'n tb'inteya txqantl tqanil ti'j tu'mel tze'n tu'n tb'ant taq'unan b'i'n tu'n kawb'il te tnam te Estados Unidos, il ti'j tu'n tyolina tuk'a jun ajkolil xjal te inmigración.

Ite' junjun ajkawil te tnam ntzaj kyqanen "u'j te aq'unal" te kye kyaqil k'wal ex ku'xen nchi aq'unan. Ja'ku b'ant tokx kyqanen tqanil lu'n toj jaxnaq'tzb'il.

Ex qa nti' qe tu'ja lu'n, il ti'j tu'n tkub' kynimin qe xjal nchi q'on aq'until aqe kawb'il lu'n te kolb'il kye aq'unal.

- ▶ **Ex ja'ku txi' tq'olb'ina tqanil toj Temb'il te Aq'until toj najb'il te tnam ja' ta'iy** ex k'wel tjon tnam ja' najliy kyxol ja lu'n: www.dol.gov/agencies/whd/state/contacts
- ▶ **¿Ma tz'ok q'on aq'unal exsin tky'ey?** Ja'ku tzaj tq'olb'ina tqanil toj Tajlal Yolb'il twutz Tnam te Kolb'il kye Xjal twutz elq'in 1-888-373-7888 moqa tu'n t-xi' t-smán jun tqanil toj INFO toj tajlal yolb'il 233733 moqa tzalu'n www.dhs.gov/blue-campaign
- ▶ **B'a'nx tz'ib'in jte' amb'il in aq'unan** toj jun k'uxb'il o'yin te q'il tqanil jte' amb'il in aq'unan www.dol.gov/agencies/whd/timesheet-app

¿Alkye qe aq'until ja'ku tzaj nim il kyoj?

Ja'ne kchi kjel chiky'b'et Alkye qe aq'until nim il ja'ku tzaj kyoj:

Tu'n tb'etsin xkotzon

Te b'inchil pan

Toj Minería

Te q'ol toj twi' ja

Te che'l tuk'e kxb'il

Tze'nku in ajb'en yotx mo wa'b'il kyu'n

Ti'j aq'until te b'etsil kxb'il te qitil, te meltz'il, mo te moch'il kxb'il

Te k'ayi toj b'e, kyoj temb'il toj b'e, moqa ttziyila ja

Te b'inchil mutz' loq', toj twi' ja mo noq ti' juntl

Te b'etsil kxb'il te che'l chib'j te wakx mo kye eky' moqa te aq'unal kyi'j kxb'il te xb'ajsel chib'j

¡Ite' te toklen!

Ex qa antze in aq'unan toj jun aq'until nim il ja'ku tzaj toj mo mya' ajtzqi'n tu'n.

**¡OJTZQIN QEKA TOKLENA!
¡B'A'NX TZ'IB'INA TI'J TQANIL B'UJB'IL!
¡Q'UMANXA TQANIL!**

Tu'n tb'ant tajtzqinteya txqantl tqanil ti'j toklena ex
tu'n tknet txqantl tu'mel onb'il jyonkuxa tzalu'n:
supportkind.org/preventing-child-labor-exploitation

Ajo tqanil ma tz'ex chiky'b'et noq te q'umal jun tu'mel ex mya' chiky'b'el tu'n kawb'il.

KIND
KIDS IN NEED OF DEFENSE